

KOLEN

Er wordt vol ingezet op de energietransitie; de energiemix zal gaan veranderen en het aandeel van fossiele brandstoffen - zoals kolen - zal afnemen. Wat betekent dit voor de Rotterdam als zijnde de grootste kolenoverslaghaven van Europa en voor de twee kolencentrales op de Maasvlakte?

Kolen en de energietransitie

Met het klimaatverdrag van Parijs hebben 195 landen afgesproken de mondiale temperatuurstijging tot ruim onder 2 graden Celsius te beperken, en daarbij te streven naar een verdere beperking van de opwarming tot maximaal 1,5 graad Celsius. Deze doelstelling is leidend voor het Europese en nationale klimaatbeleid. De Europese Unie heeft namens alle lidstaten harde toezeggingen gedaan om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met minstens 40 procent te verminderen ten opzichte van 1990. Nederland gaat daarin verder en in het regeerakkoord staat een reductie van 49 procent in 2030. Er komt een nationaal klimaat- en energieakkoord dat sectoren de zekerheid geeft aan welke doelstellingen voldaan moet worden op de langere termijn. Daarbij is aangegeven dat de laatste vijf kolencentrales in Nederland uiterlijk in 2030 worden gesloten.

De positie van moderne kolencentrales

De twee Rotterdamse kolencentrales op de Maasvlakte zullen bij de laatsten horen die gesloten gaan worden. Dit zijn centrales met een hoog rendement en voorzien van de modernste technieken zoals reinigingsinstallaties voor fijnstof, SO₂ en NO_x. De centrales hebben de mogelijkheid om verder te verduurzamen door bijvoorbeeld het meestoken van duurzame biomassa, de afvang en opslag van CO₂ en gebruik van restwarmte. Door deze hoog rendement centrales in Nederland te sluiten, realiseert Nederland CO₂-reductie maar kan dit leiden tot wegleffecten van CO₂-uitstoot naar het buitenland vanwege de

Europese verbondenheid met de energiemarkt. De weggevallen productie zal deels in Nederland worden opgevangen door gascentrales, maar er zal ook in het buitenland extra elektriciteit worden geproduceerd met minder efficiënte elektriciteitscentrales. In het buitenland neemt hierdoor de CO₂-uitstoot toe. Toename van schone alternatieven zoals wind op zee zal deze wegleeffecten reduceren.

Rotterdam als doorvoerhaven voor kolen naar het achterland

Het sluiten van kolencentrales zal z'n effect hebben op de overslag van kolen. Echter een klein deel (15%) van de in Rotterdam doorgevoerde kolen zijn bestemd voor de Nederlandse kolencentrales. In 2016 is er totaal 28,4 miljoen ton kolen overgeslagen in de Rotterdamse haven waarvan het grootste deel (85%) wordt doorgevoerd naar het Duitse achterland. De helft daarvan zijn steenkolen voor de Duitse kolencentrales en de andere helft zijn coking coal voor de staalproductie in hoogovens. Naast kolen slaan de Rotterdamse droge bulkterminals ook agribulk en ijzererts over. Vanwege de diepgang van de haven en de goede achterlandverbindingen via water en rail heeft Rotterdam hiervoor een zeer gunstige positie. Rotterdam is de doorvoerhaven voor kolen en ijzererts ten behoeve van de omvangrijke staalindustrie in Duitsland. Deze Europese staalproductie is van strategisch belang en geeft de EU een sterke economische positie door niet afhankelijk te zijn van staalimport uit bijvoorbeeld Rusland en China.

Ontwikkelingen in de markt

Rotterdam is als doorvoerhaven afhankelijk van de ontwikkelingen in de markt. Staal kan op dit moment niet grootschalig zonder kolen geproduceerd worden, alternatieven zijn niet beschikbaar. Daarnaast spelen de 33 Duitse kolencentrales momenteel een belangrijke rol in de Energiewende. Duitsland loopt ver voorop met 38% zon- en windenergie (in Nederland is dat 4%), echter ontbreekt het nog aan voldoende opslagcapaciteit om real time vraag en aanbod van energie op elkaar af te stemmen. Op de momenten dat de zon minder schijnt of het niet hard genoeg waait, worden kolencentrales bijgeschakeld en zorgen zij voor stabiliteit in het energienet en voor leveringszekerheid. Ook Duitsland heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend en op termijn zal voor de elektriciteitsproductie de vraag naar kolen gaan afnemen maar voorlopig is de Duitse economie aangewezen op steenkolen als energiebron.

STANDPUNT DELTALINQS

- Zolang gebruik van kolen onderdeel uitmaakt van het Nederlandse en/of Duitse energie- en industriebeleid, streeft de Rotterdamse haven ernaar de meest efficiënte, betrouwbare en veilige haven te zijn om deze aan te voeren. Als de Duitse industrie kolen wil importeren dan dient Rotterdam dat als meest geschikte doorvoerhaven voor Duitsland mogelijk te maken. Vrijheid van goederenverkeer binnen de EU en de vrije doorvaart op de Rijn zijn verworvenheden die vanuit Europees en Nederlands economisch belang gewaarborgd moeten blijven. Elk ander standpunt zal de positie van Rotterdam als Mainport aantasten en ten koste gaan van de werkgelegenheid (niet alleen in de droge bulk sector). Als de doorvoer niet langer via Rotterdam zal kunnen gaan, zal dit overigens niet leiden tot CO₂ vermindering; dan verschuift de doorvoer naar omliggende havens.
- Bij het verzelfstandigen van het Havenbedrijf Rotterdam is de bevoegdheid om erfpacht- en grondhuurovereenkomsten aan te gaan overgedragen aan de NV. Contractverlenging voor individuele bedrijven hoort daarom niet thuis op de politieke tafel. Een betrouwbare overheid doet er goed aan om hier geen onduidelijkheid over te scheppen in de markt. De gemeenteraad van Rotterdam heeft eind 2017 een motie aangenomen over het uitfaseren van kolen. Een dergelijke motie schaadt het belang van de haven als geheel bij het aantrekken van toekomstige investeringen.
- Als op basis van nationale wetgeving tot een uitfasering van kolen voor energieopwekking wordt besloten, dan maakt Deltalinqs zich sterk voor adequate en billijke compensatieafspraken, waarbij de belangen van werknemers en ketenpartners worden meegenomen.
- Deltalinqs speelt met het Deltalinqs Energy Forum een verbindende, innoverende en informerende rol in de energietransitie in de Rotterdamse haven en neemt daarin verantwoordelijkheid in het realiseren van het klimaatakkoord van Parijs. Met de kolencentrales wordt naar alternatieven voor kolen gezocht en gewerkt aan afvang en benuttingsmogelijkheden van CO₂.

BETROKKEN PARTIJEN

- Vereniging van Rotterdamse Machinale Overslagbedrijven (VRMO)
- Deltalinqs Energy Forum
- Deltalinqs sector energie bedrijven
- Havenbedrijf Rotterdam NV
- Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

VOOR MEER INFORMATIE:

- Carla Jong, Beleidsadviseur milieu en duurzaamheid
- Alice Krekt, Programmadirecteur Deltalinqs Energy Forum

BRONNEN

- Regeerakkoord 2017-2021
- Tweede Kamerbrief "kolencentrales", van 19 januari 2017
- Coal 2017, Analysis en Forecasts to 2022, IEA

PLANNING

Onderwerp is geagendeerd bij VRMO en Deltalinqs Energy Forum